

ΕΝΟΤΗΤΑ 24^H: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^Ο ΑΙΩΝΑ

Α` ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τα επιστημονικά επιτεύγματα είναι πολλά. Γίνεται συστηματική προσπάθεια να συνδεθεί η επιστήμη με την οικονομία. Έτσι εξηγείται η μεγάλη ανάπτυξη της χημείας που αξιοποιείται στην υφαντουργία, στη γεωργία και στην ιατρική.

- 1. Επιστημονικά επιτεύγματα:** Τηλέφωνο (Μπελ), λαμπτήρας (Έντισον), τηλεγράφος (Μορς), ηλεκτροφωτισμός (η Νέα Υόρκη είναι η πρώτη πόλη που ηλεκτροφωτίστηκε), κινηματογράφος, εμβόλια κ.ά.
- 2. Ο Δαρβίνος και η θεωρία της εξέλιξης:** Με το έργο του «*Η καταγωγή των ειδών*» (1859), ο Δαρβίνος υποστήριξε ότι τα ζώα και τα φυτά προήλθαν, με αργή εξέλιξη, από λίγα και απλούστερα αρχικά είδη. Αυτά με το πέρασμα του χρόνου μεταλλάχθηκαν πολλές φορές και τελικά επικράτησαν εκείνα που μπορούσαν να προσαρμοστούν καλύτερα στις εκάστοτε συνθήκες. Πρόκειται για τη δαρβινική θεωρία της εξέλιξης μέσω της φυσικής επιλογής.
  - ❖ **Οι αντιδράσεις:** Η εκκλησία θεώρησε ότι ο Δαρβίνος αμφισβητούσε τη δημιουργία του ανθρώπου από το Θεό. Σε κοινωνικό επίπεδο, η διαδικασία της φυσικής επιλογής χρησιμοποιήθηκε για να τεκμηριωθεί η ανωτερότητα και η κυριαρχία των πλουσίων στους φτωχούς, των λευκών στους μαύρους και του δυτικού πολιτισμού στους άλλους πολιτισμούς.
- 3. Στοχασμός:** Οι εξελίξεις κατά τον 19^ο αιώνα επηρεάζουν και τη φιλοσοφική σκέψη. Έτσι:
  - Ο **Αύγουστος Κοντ** υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος πρέπει να ερμηνεύει τα πάντα με βάση τους φυσικούς νόμους, δηλαδή με επιστημονικό τρόπο σκέψης. Η κοινωνία πρέπει με τη σειρά της να οργανωθεί πάνω σε αυτή τη λογική.
  - Ο **Φρίντριχ Χέγκελ** εγκαινιάζει τη διαλεκτική μέθοδο που επιτρέπει να ερμηνεύονται τα ιστορικά γεγονότα με βάση το σχήμα **θέση – αντίθεση – σύνθεση**. Ο κόσμος κατά το Χέγκελ βρίσκεται σε διαρκή μεταβολή.
  - Ο **Καρλ Μαρξ** και ο **Φρίντριχ Ένγκελς** θεωρούν ότι κινητήρια δύναμη της ιστορίας είναι η πάλη των τάξεων, η σύγκρουση δηλαδή ανάμεσα σε μια κοινωνική τάξη που έχει την εξουσία και σε μια άλλη που προσπαθεί να της την αφαιρέσει. Η εργατική τάξη πρέπει να επαναστατήσει και να αλλάξει συνολικά την κοινωνία εξαλείφοντας την κυριαρχία της αστικής τάξης. Στόχος θα ήταν η αταξική κοινωνία. Με τη θεωρία του Μαρξ και του Ένγκελς γεννιέται ο κομμουνισμός.

ΕΝΟΤΗΤΑ 25^H: ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΝ 19^Ο ΑΙΩΝΑ

- ⇒ **Πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα:** Στην ευρωπαϊκή τέχνη κυριαρχούν ο **κλασικισμός ή νεοκλασικισμός** (θαυμασμός της τάξης και της πειθαρχίας της κλασικής τέχνης Ελλήνων και Ρωμαίων) και ο **ρομαντισμός** (κυριαρχία του συναισθήματος, αγάπη για το μυστηριώδες, θρησκευτική αναζήτηση, στροφή στη φύση, προτεραιότητα στο φανταστικό, ελεύθερο ύφος).
- ⇒ **Δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα:** Κυριαρχεί ο **ρεαλισμός** με προσπάθεια για πιστή απόδοση της πραγματικότητας, ενδιαφέρον για τη ζωή των καθημερινών ανθρώπων και τάση να απεικονίζεται το αληθινό και όχι το ωραίο.
- ⇒ **Τέλη του 19^{ου} αιώνα:** Η ποίηση συγκλονίζεται από την ορμή του **συμβολισμού**, κινήματος που αρνείται κάθε κανόνα και προσπαθεί να κινητοποιήσει τη φαντασία. Το θέατρο προβάλλει την ανάγκη κοινωνικής χειραφέτησης (Ίψεν, Στρίνμπεργκ, Τσέχοφ). Στη ζωγραφική η ανανέωση έρχεται με το κίνημα του **ιμπρεσιονισμού**, που ως κύριο γνώρισμά του έχει την προσπάθεια να αποδοθεί η φευγαλέα εντύπωση. Στη γλυπτική ξεχωρίζει το έργο του Ροντέν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 26^H: ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ, ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ 19^Ο ΑΙΩΝΑ

Γενικός στόχος της ελληνικής πνευματικής ζωής είναι η οικοδόμηση μιας εθνικής ταυτότητας, κοινής για όλο τον ελληνισμό. Έμφαση δίνεται στην ιστορία και στη λαογραφία. Η ανάγκη να καταπολεμηθούν απόψεις όπως του **Φαλμεράιερ** που υποστήριζε ότι οι Έλληνες του 19^{ου} αιώνα ελάχιστη σχέση έχουν με εκείνους της αρχαιότητας, οδηγεί στην προσπάθεια να τεκμηριωθεί επιστημονικά η συνέχεια του ελληνισμού και διαμορφώνεται το τριμερές σχήμα της ελληνικής ιστορίας: αρχαία, βυζαντινή, νεότερη. Παράλληλα, αναπτύσσεται το κίνημα του **δημοτικισμού**.

- ❖ **Γράμματα:** Έχουμε τρεις λογοτεχνικές σχολές: Την Επτανησιακή με επικεφαλής το Σολωμό, την Παλαιά Αθηναϊκή Σχολή που εμπνέεται από το ρομαντισμό και γράφει σε καθαρεύουσα και τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή με τη γενιά του 1880 που απορρίπτει το ρομαντισμό και στρέφεται στην εκφραστική και θεματική απλότητα.
- ❖ **Τέχνες:** Η ζωγραφική και η γλυπτική εμπνέονται από δυτικά πρότυπα. Σημαντικοί ζωγράφοι ο Νικηφόρος Λύτρας, ο Κωνσταντίνος Βολανάκης και ο Νικόλαος Γύζης. Ο Γιαννούλης Χαλεπάς είναι ο πιο σημαντικός γλύπτης της εποχής του. Στην αρχιτεκτονική ακολουθείται ο κλασικισμός, ειδικά κατά την οθωνική περίοδο. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα διαμορφώθηκε το νεοκλασικό σπίτι με στοιχεία που παραπέμπουν στην αρχαία Ελλάδα.